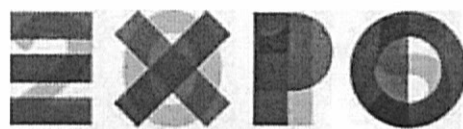

Berenschot

Nederland naar Expo 2015?

Tussenrapport eerste bevindingen

Wolter te Riele
Tim van der Rijken
Mirjam Penders
Marloes Brockhaus

MILANO 2015

FEEDING THE PLANET
ENERGY FOR LIFE

29 maart 2013

Nederland naar Expo

Tussenrapport eerste bevindingen

Inhoud	Pagina
1. Inleiding	0
2. Wat is de Expo 2015?	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Thema	2
2.3 Publiek	3
3. Wat zijn de randvoorwaarden?	4
3.1 Financiële randvoorwaarden	4
3.2 Overige randvoorwaarden	5
4. Wat zeggen de sectororganisaties?	7
5. Wat zeggen de bedrijven?	8
6. Toetsing aan afwegingskader	10
6.1 Tot slot	10

Bijlagen:

Bijlage 1: Landen die deelname hebben bevestigd

Bijlage 3: Vragenlijst marktconsultatie

Berenschot

1. Inleiding

Sinds de 19^e eeuw vinden Wereldtentoonstellingen plaats. Bij verdrag organiseert het Bureau International des Expositions deze sinds 1928. Nederland neemt doorgaans deel aan de wereldtentoonstellingen. Een belangrijke veronderstelling daarbij is dat deelname positieve gevolgen heeft voor het Nederlandse bedrijfsleven. Het blijkt echter moeilijk om het bedrijfsleven financieel aan de deelname te laten bijdragen. Mede daarom heeft het kabinet twee jaar geleden besloten om af te zien van de Nederlandse deelname aan de Wereldtentoonstelling in 2015 te Milaan, tenzij het bedrijfsleven het initiatief zou nemen om wel te gaan. Vanuit het Nederlandse bedrijfsleven zijn er, signalen afgegeven dat dit een gemiste kans zou zijn. Tegelijk wachten bedrijven met het zetten van de eerste stap.

De Nederlandse overheid heeft Berenschot gevraagd om in een korte studie in kaart te brengen of en hoe de Nederlandse deelname aantrekkelijk is te maken voor het Nederlandse bedrijfsleven. Ook dient deze studie in beeld te brengen of en hoe Nederlandse bedrijven kunnen en willen bijdragen aan de financiering van de Nederlandse deelname.

Een belangrijke vraag daarbij is hoe Nederland zich wil presenteren en welke boodschap het bedrijfsleven daarbij wil overbrengen. Het uitgangspunt is dat het initiatief van het bedrijfsleven moet komen. Indien het bedrijfsleven een majeure financiële bijdrage wil leveren, is de overheid bereid om een faciliterende rol op zich te nemen. Een eventuele financiële bijdrage is daarnaast 'niet uitgesloten'.

Om een go/no-go-beslissing te kunnen nemen zien wij als hoofdvraag voor de studie:

Is het Nederlandse bedrijfsleven bereid om financieel significant bij te dragen aan de deelname van de Expo te Milaan?

In dit tussenrapport presenteren wij de eerste bevindingen van ons onderzoek. Deze zijn gebaseerd op documentstudie en een reeks (telefonische) interviews met bedrijven, sectororganisaties en andere relevante partijen. Wij hebben alle partijen gesproken op het niveau senior management / directie / raad van bestuur.

De eerste conclusies zijn:

Tijdens het onderzoek is gebleken dat een meerderheid van het bevroegde bedrijfsleven geen financieel significante bijdrage wil leveren aan de deelname van de Expo te Milaan.

Hoewel een groot aantal koepels, topsectorteams en enkele bedrijven het *thema* aansprekend vindt, twijfelen de bedrijven alom aan de effectiviteit van de Expo om Nederland mee te positioneren en de eigen omzet te vergroten.

Ook als je de Expo bekijkt als een evenement waar *landen* zich presenteren, slaan bedrijven niet aan, omdat de *doelgroep* niet de juiste is.

Berenschot

In dit rapport gaan wij eerst nader in op de Expo 2015 zelf en de randvoorwaarden voor deelname. Vervolgens geven wij aan hoe sectororganisaties respectievelijk bedrijven tegenover deelname staan, om deze bevindingen tot besluit te toetsen aan een afwegingskader.

Voor de telefonische interviews hebben wij een semigestructureerde vragenlijst ontwikkeld (zie bijlage). Wij gebruikten de interviews niet alleen om informatie op te halen, maar ook voor informatieverstrekking. Bij veel bedrijven bleek het namelijk noodzakelijk om eerst informatie te geven over de Expo zelf (hoofdthema, doelgroep, kosten en randvoorwaarden), alvorens hierover vragen te kunnen stellen.

2. Wat is de Expo 2015?

2.1 Algemeen

De Expo 2015 duurt van mei tot en met oktober 2015 en vindt plaats in Milaan. Op dit moment hebben 125 landen hun deelname bevestigd (zie bijlage). Geen enkel land heeft al definitief van deelname afgezien. Vanuit de EU-landen ontbreken nog toezeggingen van twaalf landen, waaronder de Scandinavische landen en het Verenigd Koninkrijk.

Op de website van de Expo staat de volgende omschrijving:

'The Expo is a non-commercial Universal Exposition (not a trade fair) organized by the nation which wins the candidature, with other countries participating through the diplomatic channels of the hosting nation'.

De Expo is gericht op landen. Dat bedrijven in plaats van landen significant financieel bijdragen is voor een Expo vrij onconventioneel. De organisatie van de Expo biedt wel aan bedrijven de mogelijkheid om partner (sponsor) te worden. Momenteel zijn er 6 *global partners* en een grotere groep andere partners/sponsors.

2.2 Thema

Het centrale thema van de Expo 2015 is 'Feeding the Planet, Energy for Life'.

Ieder deelnemend land is vrij om zelf invulling te geven aan het thema. De zeven subthema's die deelnemende landen kunnen oppakken zijn:

1. Science for food safety, security and quality
2. Innovation in the agro food supply chain
3. Technology for agriculture and biodiversity
4. Dietary education
5. Solidarity and co - operation on food
6. Food for better life styles
7. Food in the world's cultures and ethnic groups

Aandacht voor water en (bio-)energie valt allebei onder subthema 3.

Berenschot

De Expo Milaan kent ook een aantal losse thematische ruimten (onderverdeeld in: voedsel, gezondheid en welzijn) te midden van de tentoonstellingsruimten van de deelnemende landen. Deze ruimten zullen creatieve interpretaties van het thema laten zien, waaronder tijdelijke tentoonstellingen, installaties, attracties en entertainmentshows. Ze moeten een attractie vormen voor bezoekers. De deelnemende landen worden aangemoedigd om samen met het organiserend comité te werken aan de inhoud van deze verschillende thematische gebieden en deze daarmee te verrijken.

2.3 Publiek

Consumenten (toeristen en Italianen) vormen de belangrijkste doelgroep van de Expo Milaan. Daarnaast wil de Expo Milaan zich ook op kinderen richten.

Er worden 21 miljoen unieke bezoekers (29 miljoen bezoeken) verwacht, waarvan 27% van buiten Italië en waarvan 243.000 uit Nederland. 72% heeft een midden- tot hoog inkomen.

Als we dit vergelijken met de percentages bezoekers van het Nederlandse paviljoen in Yeosu (8%) en Shanghai (11%), dan komt dit voor een Nederlands paviljoen in Milaan neer op ca. 2,3 – 3,2 miljoen bezoekers. Naar verwachting zullen alle Nederlandse bezoekers van de Expo ook een bezoek brengen aan het Nederlandse paviljoen, dus ca. 10% van het totaal aantal verwachte bezoekers aan het Nederlandse paviljoen is naar verwachting Nederlands.

3. Wat zijn de randvoorwaarden?

3.1 Financiële randvoorwaarden

Gelet op de kosten van Nederlandse deelname aan Shanghai (2010) en Yeosu (2012), blijken de kosten voor deelname erg uiteen te kunnen lopen. De Expo in Shanghai kostte ruim € 19 miljoen, die van Yeosu ongeveer € 2,4 miljoen.

Het organiserend comité van Milaan geeft voor de Expo Milaan een raming. De bedragen zijn afhankelijk van het type deelname: het land heeft de mogelijkheid om zelf een paviljoen te bouwen of de organisatie in Milaan de opdracht te geven een paviljoen te bouwen. Het voordeel van zelf een paviljoen bouwen is dat er dan geen kosten zijn voor de huur van kavels.

Indien Nederland zelf een paviljoen bouwt, zouden de totale kosten volgens Milaan uitkomen op:

Omvang	Constructiekosten	Management kosten	Totale kosten
Klein paviljoen (1.176 m2):	€ 1.6 mln	€ 1.2 mln	€ 2.8 mln
Medium paviljoen (2.352 m2):	€ 3.1 mln	€ 2.1 mln	€ 5.2 mln
Groot paviljoen (4.312 m2):	€ 5.6 mln	€ 4.2 mln	€ 9.8 mln

Afhankelijk van de grootte van het paviljoen dat Nederland wenst te bouwen zou er dus tussen € 3 en 10 miljoen vrij moeten worden gemaakt voor de constructiekosten en management kosten. De ontwerpkosten en de kosten voor de organisatie en exploitatie komen daar nog bovenop. In totaal lijkt een investering van € 9 tot 12 miljoen nodig om Nederland op de Expo goed te positioneren.

De hoofdkomsten zijn de contributies van de deelnemende bedrijven, overheid en andere instanties. In het verleden leverde de overheid de grootste financiële bijdrage. In Shanghai heeft het bedrijfsleven € 370.000 aan "sponsoring" bijgedragen hetgeen neer komt op 2% van de totale investering. In Yeosu was het ongeveer € 15.000 (minder dan 1% van de totale investering).

Terugverdienmogelijkheden

De deelname aan de Expo zal vooraf gefinancierd moeten worden door bijdragen van bedrijven, de overheid en eventueel andere organisaties. Een deel hiervan kan worden 'terugverdiend' tijdens de Expo door bijvoorbeeld:

- Verkoop van consumpties en artikelen
- Verhuur van (een deel van) het paviljoen aan externen voor bijvoorbeeld seminars en meetings

En na afloop kan nog een deel worden terugverdiend door bijvoorbeeld verkoop van het paviljoen of het meubilair.

In Shanghai is hiermee in totaal ongeveer € 850.000 terugverdiend, ofwel 4,5% van de totale kosten. Per dag werd aan catering € 6.600 omgezet, ofwel € 0,14 per bezoeker van het paviljoen.

Berenschot

In Yeosu ging het slechts om € 21.000, nog geen 1% van de totale kosten. De dagomzet in de shop was daar € 145, dat is 2 eurocent per bezoeker.

Wij kunnen niet schatten of Italiaanse bezoekers op de Expo meer zullen uitgeven dan Chinezen of Koreanen, maar wij achten het niet waarschijnlijk dat een significant deel van de kosten tijdens en na de Expo kan worden terugverdiend.

3.2 Overige randvoorwaarden

Naast de geschetste financiële randvoorwaarden dient Nederland, wil zij deelnemen aan de Expo Milaan 2015, ook te voldoen aan enkele procedurele, thematische en standplaats voorwaarden, die door het organiserend comité zijn omschreven in de 'International Participants Guide' en 'Special Regulations No.1 & No. 2'.

Procedurele randvoorwaarden

Het organiserend comité definieert officiële deelnemers als 'buitenlandse overheden en internationale organisaties die een officiële uitnodiging van de Italiaanse overheid om deel te nemen aan de expositie hebben geaccepteerd' (International Participants Guide).

Nederland is op vijf januari 2011 per brief uitgenodigd om deel te nemen aan de Expo in Milaan. Nederland dient op deze uitnodigingsbrief te reageren via haar diplomatieke kanalen. Op het moment dat een land formeel heeft bevestigd, wordt zij officieel erkend als deelnemer van de Expo. De aanwezigheid van ieder land wordt vervolgens bekrachtigd door ondertekening van een participatiecontract.

Na officiële aanmelding dient het deelnemende land een commissaris-generaal aan te stellen, die verantwoordelijk is voor de gehele organisatie van de tentoonstellingsplaats.

Thema Statement

Bij de formele aanmelding dient Nederland een themaverklaring toe te voegen, waarin het complete thema en de algemene inhoud van de presentatie voor de applicatie en allocatie van de tentoonstellingsplek zijn opgenomen en gedefinieerd. Deze verklaring moet worden goedgekeurd door het organiserend comité voordat het participatiecontract zal worden ondertekend.

Tentoonstellingsproject

Naast een themaverklaring moet Nederland bij haar aanmelding een document getiteld 'Tentoonstellingsproject' toevoegen. In het document dient een gedetailleerd plan te worden beschreven, waarin het tentoonstellingsproject (het paviljoen en de tentoonstellingsplek) staat vermeld evenals de activiteiten die zullen plaatsvinden binnen en buiten de tentoonstellingsplek (hoe voedsel wordt aangeboden en geconsumeerd).

Berenschot

Thematische randvoorwaarden

Na ondertekening van het participatiecontract committeert het deelnemende land zich aan een actieve bijdrage in het debat rondom duurzaamheid, door stimulerende en innovatieve ideeën aan te dragen die helpen de hoofduitdagingen gerelateerd aan het Expo thema op te lossen.

De deelnemende landen kunnen kiezen om het volledige thema van de Expo Milaan 2015 in hun tentoonstelling te gebruiken. Het is ook mogelijk om het thema op een andere manier te benaderen. Daarbij benadrukt het organiserend comité wel dat de tentoonstelling op een bepaalde manier duidelijk moet zijn gerelateerd aan het thema van de Expo.

Het ontwerp en het management van de gehele tentoonstelling van het deelnemende land moeten daarnaast geïnspireerd zijn op het principe duurzaamheid en dat moet ook zo worden gecommuniceerd aan de bezoekers. Het deelnemende land dient haar kennis optimaal aan te wenden voor het expositiethema en de subthema's.

Standplaats randvoorwaarden

Het organiserend comité benadrukt dat ze tot uiterlijk 1 mei 2013 constructiepercelen zal toekennen aan de deelnemende landen, om te kunnen voldoen aan het strakke tijdsplan dat er ligt. Huurpercelen zullen tot uiterlijk 1 mei 2014 worden verstrekt.

In principe is het deelnemend land vrij om met het organiserend comité te onderhandelen over het perceel waar ze graag haar paviljoen wil bouwen. Wel zijn de onderhandelingen met andere landen al enige tijd gaande en is daardoor meer dan 70% van de te verdelen grond in Milaan al toegekend aan andere landen.

Aangezien het organiserend comité veel waarde hecht aan Nederlandse deelname is er nu nog wel onderhandelingsruimte en heeft het organiserend comité ook eventueel een perceel voor Nederland op een centraal gelegen locatie.

Als laatste worden de deelnemende landen uitgedaagd om hun energieverbruik op het perceel te minimaliseren, door gebruik te maken van ecologische en recyclebare materialen. De deelnemende landen moeten daarnaast voldoen aan de Italiaanse regels voor veiligheid en zekerheid.

Het organiserend comité verwacht dat de laatste informatie over de inhoud van de presentatie van Nederland uiterlijk 120 dagen voor de opening van de Expo Milaan 2015 zal worden aangeleverd.

4. Wat zeggen de sectororganisaties?

Wij hebben in totaal 13 vertegenwoordigers van koepels, brancheorganisaties of topsectoren geïnterviewd. Zeven daarvan staan in beginsel positief tegenover Nederlandse deelname aan Expo 2015. Gezien het thema zou Nederland eigenlijk niet mogen ontbreken, is bij velen de opinie. Al is ook genuanceerd dat Nederland op agrofood-gebied toch al een goede reputatie heeft, waar deelname aan de Expo niet veel aan zal toevoegen.

Ideeën over het thema

Vrijwel geen enkele organisatie heeft al concrete ideeën over invulling van het thema, al gaf één gesprekspartner aan dat gesproken is over bijvoorbeeld 'back to nature' en 'spelen met licht' (in het kader van kassen). 'Duurzaamheid' en 'gezondheid' werden ook door verschillende sectororganisaties genoemd, met klinische voeding als voorbeeld. Een ander idee is om het paviljoen vorm te geven als een moderne kas, waarin de thema's duurzaamheid, efficiënte productie en energie samenkomen.

Belangstelling om deel te nemen

De hoogte van de kosten vormt een groot struikelblok. De sectororganisaties hebben zelf kleine budgetten en kunnen nooit meer dan € 100.000 bijdragen, in veel gevallen nog een stuk minder. Als het om grotere bedragen gaat, zullen zij daarvoor bij de achterban 'met de pet rond' moeten gaan. Omdat de productschappen worden afgeschaft is er geen manier meer om bedrijven tot een bijdrage te dwingen, dus een bijdrage van bedrijven moet op vrijwillige basis geschieden.

Of bedrijven daar in deze tijden van economische crisis toe bereid zijn, betwijfelen ze. Het thema is aansprekend, maar dat alleen is niet voldoende. Omdat het in veel gevallen gaat om business-to-business (B2B) sectoren (alleen de laatste schakel van de voedselketen belevt immers de consument) zal ook voldoende duidelijk moeten worden hoe de Expo een meerwaarde kan zijn. Daarbij zij opgemerkt dat B2B en business-to-consumer (B2C) elkaar niet uitsluiten: zij kunnen elkaar ook aanvullen.

De locatie (Milaan) zien sommigen als belemmering: "*het was al moeilijk om voldoende zakelijke relaties naar de Floriade in Venlo te krijgen, laat staan dat je ze naar Milaan kunt halen*"¹. Ook het Italiaanse publiek is volgens de branche- en sectorvertegenwoordigers voor maar weinig bedrijven een motivatie om deel te nemen; Italië is voor de agrofoodsector geen focusmarkt.

De sectororganisaties die deel willen nemen, stellen als voorwaarde dat hetzij de overheid, hetzij een groot bedrijf een leidende rol op zich neemt. Zij zien zichzelf niet als trekker, maar willen wel meedenken over de invulling en helpen bij het mobiliseren van de achterban.

¹ De Floriade is een door de BIE erkende World Horticultural Expo.

5. Wat zeggen de bedrijven?

Wij hebben 13 bedrijven gesproken, die hoofdzakelijk actief zijn in de agrofoodsector. Een grote meerderheid van de geïnterviewde bedrijven, namelijk 10 van de 13, geeft aan in het geheel niet een financiële bijdrage te kunnen of willen leveren aan de Expo.

Ideeën over het thema

Het thema 'Feeding the planet – energy for life' valt goed bij de geïnterviewde bedrijven. Dat is niet verwonderlijk, gezien de sector waarin zij actief zijn. Tijdens de interviews kwamen innovatie, export, duurzaamheid en gezondheid als associaties naar boven.

Het thema is op twee manieren te benaderen. Als kans om productmarketing te doen, of als kans om Nederlandse bedrijven en Nederland strategisch te positioneren als innovatieland in de agrofoodsector. Wij hebben beide opties bij bedrijven gesondeerd.

Belangstelling om deel te nemen

De tien bedrijven die hebben aangegeven niet geïnteresseerd te zijn, geven als redenen:

1. *Het publiek*: de meerderheid van de geïnterviewde bedrijven vindt het publiek niet interessant. Het is 'dagjespubliek', een heel brede doelgroep. Deze doelgroep is voor de meeste (bedrijven te breed: zij richten zich liever op zakenrelaties, opinieleiders of 'decision makers'.
2. *Effectiviteit van de Expo*: zeven bedrijven gaan liever naar een vakbeurs. De Expo vinden zij te breed georiënteerd. Het is niet duidelijk hoeveel de Expo 'oplevert'. Het gevoel overheerst, dat men met dezelfde investering meer kan bereiken via andere kanalen.
3. *Het land Italië*: vijf bedrijven gaven aan dat Italië geen focusland is.

Twee multinationals staan, onder voorwaarden, niet afwijzend tegenover de Expo. Dit betekent voorsnog dat ze van de Expo op de hoogte zijn en er nog geen besluit over genomen hebben. Eén MKB-bedrijf is positief over deelname, vanwege het Italiaanse publiek.

Wel of geen financiële bijdrage leveren

Wij hebben de bedrijven ook gevraagd wat de mogelijke financiële bijdrage zou zijn. We hebben daarbij doorgevraagd wat hun investeringen zouden kunnen zijn bij *strategische positionering*, of voor, concretere uitgaven voor beurzen en marketing. We hebben daarbij onderstreept dat de Expo geen beurs is; in veel gevallen blijken positionering, sponsoring en marketing echter uit hetzelfde budget te komen.

Over het algemeen denken bedrijven maximaal aan een bijdrage van enkele tienduizenden euro's, in ieder geval (ver) onder de € 100.000. Bij de investering die de Expo vergt, vragen bedrijven zich af of ze dat niet beter in andere (positionerende of promotionele) zaken kunnen steken, zeker nu

Berenschot

(marketing)budgetten onder druk staan. Zelfs het positief gestemde MKB-bedrijf geeft aan nauwelijks budget te hebben voor deelname aan de Expo.

De twee geïnteresseerde multinationals weten nog niet hoeveel ze voor deelname zouden uittrekken, maar het is in ieder geval een fractie van de € 1 miljoen die wij in ons afwegingskader hebben genoemd. Omdat de doelgroep voor hen niet bijzonder interessant is, zouden zij de Expo willen gebruiken als ontmoetingsplek voor relaties. Daar hebben ze slechts een klein bedrag voor over: '€ 500.000 kunnen we in deze tijden beter besteden'.

Nederlandse deelname en rol van de overheid

Een aantal bedrijven vindt dat de Nederlandse overheid het voortouw moet nemen. Zij zien de Expo als onderdeel van 'Holland Branding' en daarmee als een rol van de overheid.

Vijf bedrijven vinden dat Nederland niet weg mag blijven bij de Expo. Andere bedrijven twijfelt aan nut en noodzaak van de Expo of wijzen deelname zelfs af. Om een bedrijf te citeren: *'De Expo is ouderwets. Als Nederland niet mee doet, dan zijn "wij" als Nederland tenminste wakker geworden'*. Een ander bedrijf stelt het tegenovergestelde *'Nederlandse deelname is cruciaal. Wij zijn hét exportland. Nederland is innovatief en duurzaam'*.

Maar dit is niet het goede instrument en niet het goede publiek voor positionering: "een wereldexpositie is een verouderd instrument". Het is duur en heeft een lage spin-off vergeleken met meer moderne alternatieven (en communicatiemiddelen).

6. Toetsing aan afwegingskader

Om te besluiten over de tweede fase van het haalbaarheidsonderzoek, hebben wij, na afstemming met de opdrachtgever, het volgende afwegingskader opgesteld:

Het is zinvol om een workshop te organiseren over de voorwaarden, organisatie, thematiek en exploitatie indien cumulatief:

- tenminste 15 bedrijven hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in Nederlandse deelname aan de Expo 2015 en daarvoor een bijdrage over te hebben; en
- binnen deze 15 bedrijven, ten minste 3 grote bedrijven (jaaromzet > € 1 miljard) hebben aangegeven een substantieel (in de grootte van minimaal € 1 miljoen) bedrag te willen overwegen voor deelname aan de Expo 2015; en
- de hiervoor genoemde intentie is uitgesproken op Raad van Bestuur of CEO-niveau; en
- de randvoorwaarden die door deze 3 (of meer) bedrijven worden genoemd niet met elkaar in strijd zijn.

Tot nu toe hebben wij 13 branche-, koepel- en topsectororganisaties, 13 bedrijven en 4 overige partijen geïnterviewd. Hoewel wij dus nog niet 15 bedrijven hebben geïnterviewd, hebben we wel al een goed beeld van de belangstelling, ook omdat de koepel-, branche- en topsectororganisaties aangeven wat in hun achterban leeft. Bovendien hebben wij zowel bij multinationals als bij MKB gesondeerd. De bedrijven zijn hoofdspelers in Nederland op het gebied van agrofood (in den brede: ook financiering en technologie). Aangezien wij van 10 van de 13 bedrijven geen positief antwoord op de deelname aan de Expo hebben ontvangen, denken wij dat dit ook geldt voor eventueel andere bedrijven.

Tussen deze bedrijven zaten enkele multinationals met een jaaromzet van > € 1 miljard. Deze bedrijven denken aan financiële bijdrage van minder dan € 100.000. Er zullen dus meer dan 15 bedrijven nodig zijn om de Expo financieel rond te krijgen. Voor een Expo van rond € 9 miljoen moeten minimaal 90 bedrijven gevonden worden onder de aanname van een bijdrage van € 100.000. Stel dat de Nederlandse overheid bijspringt met € 4,5 miljoen, dan moet de overige € 4,5 miljoen nog steeds door 45 bedrijven gefinancierd worden. Zoveel agrofoodbedrijven met een miljardenomzet zijn er niet.

6.1 Tot slot

- Wij constateren dat een meerderheid van het bevraagde bedrijfsleven geen financieel significante bijdrage wil leveren aan de deelname van de Expo te Milaan.
- Geen enkele respondent denkt dat een substantieel deel van de miljoeneninvestering uit het bedrijfsleven zal komen.
- Hoewel een groot aantal koepels, topsectorteams en enkele bedrijven het thema aansprekend vindt, twijfelen veel bedrijven aan de effectiviteit van de Expo om Nederland mee te positioneren. Er zijn twijfels bij het instrument wereldexpositie, de doelgroep of Italië als (potentiele) markt voor de bedrijven.

Berenschot

- Kijkend naar vorige wereldexposities en naar de korte tijd die rest tot de Expo Milaan 2015.
 - verwachten wij niet dat het verzamelen van grote aantallen bedrijven die een kleine bijdrage gaan leveren, haalbaar is;
 - verwachten wij niet dat er een business case is te maken, die leidt tot aanzienlijke financiële bijdragen van het bedrijfsleven.
- De reacties overziend, valt ons op dat het volgende onderscheid gemaakt kan worden:
 - 6 brancheorganisaties en 1 topsector vinden deelname interessant. Een groot deel ziet geen kans op financiering, een enkele denkt dat een (beperkte) bijdrage bijeen gesprokkeld kan worden. De overheid moet het leeuwendeel bijdragen.
 - 10 bedrijven zien om diverse redenen af van financieel bijdragen, bij 3 is er geen besluit maar wel een positieve grondhouding.
- 5 van de twaalf bedrijven vindt echter wel dat Nederland moet deelnemen, maar dat de overheid dit moet financieren als collectieve promotie van Nederland.
 - Verschillende geïnterviewden willen meedenken over de opzet en insteek van Nederlandse deelname, mocht de overheid besluiten toch deel te nemen.

Berenschot

Bijlage 1

Landen die deelname hebben bevestigd

Berenschot

Landen die deelname hebben bevestigd

Official Participants (as of 18th March 2013)

28 OCEANIA AND ASIA | Azerbaijan | India | Cambodia | Uzbekistan | Armenia | Mongolia | Georgia | Sri Lanka | Kazakhstan | Palau | Micronesia | Tajikistan | China | Bangladesh | Thailand | Nepal | Republic of Korea | Kirghizstan | Pakistan | Viet Nam | Japan | Brunei Darussalam | Indonesia | Vanuatu | Malaysia | Afghanistan | Myanmar | Lao PDR

20 AMERICAS | Peru | Uruguay | Guatemala | Honduras | Colombia | Saint-Lucia | Bolivia | Dominica | Argentina | Ecuador | Chile | Dominican Republic | Saint Vincent and the Grenadines | Haiti | Costa Rica | Panama | Cuba | El Salvador | Paraguay | Brazil

16 MEDITERRANEAN AND MIDDLE EAST | Egypt | Iran | Qatar | Kuwait | Israel | Syrian Arab Republic | Tunisia | Algeria | United Arab Emirates | Lebanon | Oman | Palestinian National Authority | Saudi Arabia | Yemen | Iraq | Jordan | Bahrain

27 SUB-SAHARAN AFRICA | Togo | Mauritania | Mali | Gabon | Seychelles | Senegal | Sierra Leone | Congo | Mozambique | Guinea Bissau | Uganda | Guinea | Kenya | Eritrea | Cameroon | Benin | Zambia | DR Congo | Ghana | Gambia | Tanzania | Ethiopia | Cote d'Ivoire | Angola | Nigeria | Zimbabwe | Niger | Central African Republic

3 INTERNATIONAL ORGANIZATIONS | United Nations | CERN | European Union

125

Official Participants Confirmed

82

Commissioners General appointed

5.9 billion citizens: 84.3% of the world population represented

14 EUROPE (NON EU COUNTRIES) | Switzerland | Albania | Belarus | Republic of Moldova | Monaco | Montenegro | Russian Federation | San Marino | Turkey | Ukraine | Croatia | Serbia | Holy See | SMOM

14 EUROPEAN UNION | Romania | Germany | Spain | Slovenia | Latvia | Lithuania | Belgium | Slovakia | France | Austria | Hungary | Bulgaria | Estonia | Czech Republic

Bijlage 3

Vragenlijst marktconsultatie

Berenschot

Vragenlijst marktconsultatie

Achtergrond opdracht

- Kabinet heeft een beslissing genomen om niet deel te nemen aan de Expo 2015 te Milaan, tenzij het bedrijfsleven een significante bijdrage wil leveren
- Het Nederlandse bedrijfsleven heeft signalen afgegeven dat niet deelnemen een gemiste kans zou zijn
- Berenschot is gevraagd om het bedrijfsleven te polsen
- Insteek:
 - Breed internationaal publiek de ontwikkelingen laten zien op het gebied van het voedselvraagstuk
 - De Expo is geen 'voedselbeurs', maar een plek om wereldvraagstukken aan de orde te stellen. Het is evenmin een 'thema-Expo', zoals de Floriade. Dat is een wijdverspreid misverstand.

Achtergrond Expo Milaan

Expo 2015 duurt van mei tot en met oktober, in totaal 180 dagen

1. Thema

- Feeding the Planet, Energy for Life: centrale thema = voeding
- Ieder deelnemend land is vrij om zijn eigen draai aan dit thema te geven.
- De 7 subthema's waar deelnemende landen op in kunnen zoomen zijn:
 1. Science for food safety, security and quality
 2. Innovation in the agro food supply chain
 3. Technology for agriculture and biodiversity
 4. Dietary education
 5. Solidarity and co - operation on food
 6. Food for better life styles
 7. Food in the world's cultures and ethnic groups

Aandacht voor water en (bio-)energie valt allebei onder subthema 3

- Cyclus kan – bijv. – worden gezien: zaaïen (Nederlands onderzoek, zaadveredeling) – verbouwen (kennis, materiaal, bemesten, productie) – oogsten – verwerken – transporteren en distribueren (Nederlandse logistiek) – verhandelen – consumptie – afvalverwerking (inclusief recycling, energiewinning)
- Sluit aan bij het Nederlandse bedrijfsleven

2. Publiek

- Consumenten (toeristen en Italianen) vormen de belangrijkste doelgroep van de Expo Milaan. Daarnaast wil de Expo Milaan zich op kinderen richten
- Er worden 21 miljoen unieke bezoekers (29 miljoen bezoeken) verwacht, waarvan 27% van buiten Italië en waarvan 243.000 uit Nederland. 72% heeft een midden- tot hoog inkomen (een toegangkaart kost € 42).
- Als we dit vergelijken met de percentages bezoekers van het Nederlandse paviljoen in Yeosu (8%) en Shanghai (11%), dan kunnen we dus rekenen op ca. 2,3 – 3,2 miljoen bezoeken aan het Nederlands paviljoen. Naar verwachting zullen alle Nederlandse bezoekers van de Expo ook wel een bezoek brengen aan het Nederlandse paviljoen, dus ca. 10% van het totaal is Nederlands.

Berenschot

3. Kosten

- Gelet op de kosten van Nederlandse deelname aan Shanghai (2010) en Yeosu (2012), blijken de kosten erg uiteen te kunnen lopen.
- De expositie in Shanghai kostte € 19 miljoen, die van Yeosu € 2,4 miljoen.
- De kosten voor alleen het paviljoen zijn € 3 – 10 miljoen.

4. Deelname

- Bent u geïnteresseerd om een rol te spelen in de Nederlandse deelname aan de Expo 2015 te Milaan? Waarom zou deelname voor uw bedrijf/organisatie interessant zijn?
- Welke afwegingen spelen voor u een rol om daarover een besluit te kunnen nemen?
- Zou u financieel willen bij dragen aan de deelname? Zo ja, in welke orde van grootte moeten we denken? Waar hangt dit van af? Zo nee, op welke wijze wel?
- Wat vindt u ervan als Nederland helemaal niet zou deelnemen aan de Expo 2015?

5. Voorwaarden

- Onder welke voorwaarden bent u bereid deel te nemen?
- Welke andere deelnemers/co-financiers zijn voor u een must?
- Wat voor soort doelgroep is voor u interessant?
- Welke rol verwacht u van de Nederlandse overheid?

6. Thema - Feeding the Planet, Energy for Life

- Aan welke partners denk u als u dit thema hoort? Met welke partners zou u willen deelnemen? Met welke partners zou u niet willen deelnemen?
- Welke boodschap zou u willen overbrengen aan bezoekers van de Expo?

7. Praktische vragen

- Wij organiseren voor geïnteresseerde partijen een workshop binnen enkele weken, waarin we nader ingaan op de organisatie, samenwerking en de thematiek. Wie zou u hier naar toe willen sturen? Contactgegevens? Beschikbaarheid in de week van ...
- [Voor de koepels en topteams: Wie moeten wij zeker ook hierover benaderen? Naam en contactgegevens?]

